

N:o 243.

Af herr **K. V. Rydén**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af telegrafverkets utgifts-stater för år 1908 m. m.

Kungl. Maj:ts proposition n:o 84, angående godkännande af telegrafverkets utgifts-stater, innehåller åtskilliga beaktansvärda uppslag och rygggar ej tillbaka för uppgiften att i många hänseenden grundligt reformera ifrågavarande ämbetsverk. Vissa af dessa reformer torde som allt nytt vara omtvistliga, men som ett försök att frigöra från byråkratiska former och anpassa för vår tids praktiska behof äro de så pass märkliga, att Riksdagen i det stora hela torde kunna våga experimentet.

Största betänkligheterna synas måhända mången samla sig kring de föreslagna aflöningsstaterna. Och det torde vara svårt att finna rimligheten i ett aflönings-system, som rör sig inom en latitud mellan 840 och 20,000 kronor. För rättskänslan ställer det sig såsom en orimlighet, att den, som utför ett kroppsligt arbete under ständig risk för lif och lem och mången gång under allehanda vidriga förhållanden, skall till den grad undervärderas, som nu i allmänhet sker. Det är emellertid icke denna angelägenhet jag i denna motion vill framdraga till Riksdagens pröfning. Det är framför allt deras sak, som vid denna allmänna stora omreglering totalt utelämnats, för hvilka jag påkallar Riksdagens uppmärksamhet.

Bland de tjänstemän, som nu för första gången uppföras å ordinarie stat, märkas några grupper af personalen vid linjedistrikten, hvilka

förut tillhört den extra personalen, nämligen 34 linjemästare, 77 linjeförmän och 180 reparatörer. Hela den öfriga stora linjearbetarepersonalen, som enligt vidfogade bilaga uppgår till 1,061, ställes däremot helt utanför omregleringen. De skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att utelämna denna stora grupp, torde finnas anförda af de särskildt tillkallade kommitterade, som utredt frågan om förändrad organisation af telegrafverket. Å sidan 74 i kommitterades betänkande uttalas i fråga om linjeförmännens antal den farhågan, »att arbetenas omfattning möjligen skulle af nu ej förutsedd anledning kunna blifva underkastad någon tillfällig minskning». Inför dessa farhågor synes Kungl. Maj:t så väl som kommitterade ha stannat vid att behålla hela denna stora personal utanför den ordinarie staten.

Ehuru dessa skäl gifvetvis ej sakna sin giltighet beträffande *hela* detta stora antal, torde dock icke någon som helst sannolikhet förefinnas, att telegraf- och telefonbyggnadsarbetena i framtiden skola i den utsträckning minskas, att icke åtminstone någon del af denna arbetarestam behöfves i telegrafverkets tjänst. Anledning hade sålunda förefunnits att föreslå, att äfven en del af linjearbetarne uppförts på ordinarie stat. Det är nämligen hvarken ur statens eller arbetarnes synpunkt likgiltigt, hurudan den ställning är, som beredes statens tjänare. En god aflöning, utsikt till pension och den fastare ställning, som en ordinarie tjänst erbjuder, utgöra alltid medel att åt statens tjänst förvärfva dugliga och insiktsfulla personer, på samma gång som de äro ägnade att än intimare knyta en tjänsteinnehafvare vid ett arbete, i hvilket denne vet sig ha sin liffsuppgift.

En närmare granskning af den kategori, som går under benämningen linjearbetare, gifver ock vid handen, att staten måste vara mån om att bereda denna personal sådana fördelar, att den kan bli stabil. I denna grupp ingår bland annat en hel del specialarbetare. Sålunda hänföras till exempel arbetare, som sysselsätta sig med apparatuppsättning, stationsinredning och kabelskarvning, till linjearbetaregruppen. Och dock är det uppenbart, att af alla dessa specialarbetare fordras en yrkesskicklighet, som är fullt jämförlig med reparatörernas. Och likaledes är det klart, att dessa specialarbetare ingalunda bli öfverflödiga, äfven om allt byggande af nya telegraf- och telefonlinjer upphör.

Den tablå öfver linjearbetarepersonalens födelse- och antagningsår, som i bilaga bifogas, utvisar äfvenledes, att inom denna kår en trupp finnes, som så länge varit i telegrafverkets tjänst, att den kan anses som fast. Antalet linjearbetare, som anställts före 1902 års slut och som sålunda i år räkna fem tjänsteår, uppgår till 289. I rundt tal 300

platser borde sålunda rättvisligen uppförts på ordinarie stat, i hvilket fall telegrafverket kunnat räkna med en ordinarie stab af bepröfvade linjebyggare.

Det närmast liggande yrkandet för en motion vore sålunda att föreslå inrättandet af 300 ordinarie linjebyggarejänster med en aflöning ungefär motsvarande reparatörernas.

Då emellertid ringa utsikter torde förefinnas att gentemot de af telegrafkommittén uttalade betänkligheterna framföra ett yrkande i denna riktning, är det skäl att öfverväga, om icke på annan väg fördelar kunde beredas denna personal, som skulle i någon mån uppväga olägenheterna af en icke ordinarie anställning. De väsentligaste fördelarna af ordinarie tjänst äro, jämte en tryggare ställning, rätt till *pension* samt *understöd vid sjukdomsfall*. Ett ordnande af dessa angelägenheter kan förverkligas, äfven om denna personal icke kan vinna ordinarie anställning.

Hvad frågan om *understöd vid sjukdomsfall* angår, är statens plikt gentemot sina tjänare redan erkänd för denna personals vidkommande. Genom det af Kungl. Maj:t den 6 juni 1902 fastställda aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid telegrafverket hafva bestämmelser utfärdats, enligt hvilka bland annat vid sjukdom linjearbetarne erhålla aflöning med belopp icke understigande halfva aflöningen, dock högst två kronor för dag till gift och högst en krona för dag till ogift person. Dessa belopp äro gifvetvis nu otillräckliga, men då i samband med nu föreliggande omreglering af telegrafverket nya bestämmelser i fråga om understöd vid sjukdomsfall af Kungl. Maj:t äro att förvänta, i hvilka behofven af en förhöjning af dessa understöd svårligen kunna förbises, torde särskild uppmärksamhet från Riksdagens sida åt denna angelägenhet icke nu vara af behofvet påkallad.

Frågan om *pension* åt den icke ordinarie personalen torde däremot kräfvat Riksdagens uppmärksamhet i samband med reglerandet af den ordinarie personalens pensionsförhållanden. Så länge ännu antalet arbetare, som förbrukat sina krafter i telegrafverkets tjänst, uppgår till några få, kan nog den nu anlitate vägen att i hvarje särskildt fall begära pension hos Riksdagen vara någorlunda dräglig. Men i den mån åren gå och antalet utslitna arbetare ökas, blir det allt mera olämpligt att belasta Kungl. Maj:t och Riksdagen med en växande börda af pensionsärenden. Lämpligast är då att en gång uppställa bestämda grunder för pensioneringen af denna så väl som annan personal samt att därefter öfverlämna pröfning af pensionsrätt och andra detaljer åt vederbörande pensionsstyrelser.

Härmed vinnes ock, att en fast norm för pensionsbestämmandet erhålles. Att en gång bestämma ett pensionsbelopp och en annan gång ett annat för tämligen likartade fall får prägeln af godtycklighet och osäkerhet. Därjämte lämnar ett ordnande af den icke ordinarie personalens pensionsfråga Riksdagen ett tillfälle att utan alltför betungande uppoffringar skapa en verklig pension, ej bara ett litet ålderdomsunderstöd, som till beloppet stundom ej mycket öfverstiger den allmänna fattigvårdens. Skall en pension innebära en lockelse för en personal, af hvilken genom ett ansträngande arbete under mångahanda ogynnsamma förhållanden endast fåtalet uppnår pensionsåldern, måste den sättas till belopp, inför hvilket ej första idéassociation erinrar om ordspråket: »för litet att lefva men för mycket att dö af». Genom att väl ordna denna personals pensionsförhållanden och genom att påkalla äfven dess egen medverkan för pensioneringen torde i längden staten bli bäst betjänt, på samma gång som personalen får ett af sina lifligaste önskemål uppfyllda.

Då jag sålunda dristar mig att föreslå, att Riksdagen vidtager åtgärder för att ordna den icke ordinarie telegrafpersonalens pensionsfråga, kan det kanske synas som min plikt att närmare angifva de grunder, efter hvilka detta skulle kunna ske. Då detta emellertid är en så pass invecklad fråga, att hvarje enskild motionär för visso finner sig böra föreslå en kompetent utredning, innan något förslag framlägges, vill jag blott antydningvis påvisa några synpunkter.

Beträffande *pensionsbeloppet* för denna personal synes intet hinder möta att bestämma detta efter grunder, som delvis förut vunnit sin tillämpning i vår pensionslagstiftning. Pensionen kunde t. ex. bestämmas till två tredjedelar af medelinkomsten under pensionstagarens fem eller tio senaste tjänsteår.

Pensionsåldern kunde sättas till densamma som för reparatörerna. Som tjänsteår för pensionsberäkningen kunde bestämmas alla år i telegrafverkets tjänst utöfver fem och antalet tjänsteår för pensions uppnående kunde lämpligen utgöra trettio.

Pensionsafgifterna borde i den del de skulle utgöras af personalen själf utgå med en viss lämpligt afvägd procent af aflöningen, en procent, som i förhållande till aflöningen motsvarade den, som tjänstemännen ha att erlægga till sin pensionering. Pensionsafgifterna kunde innehållas vid utbetalande af aflöningen.

För dem, som nu uppnått en så hög lefnadsålder, att pensionsafgifterna ej kunna i tillräcklig utsträckning utgöras af dem själfva, borde staten ikläda sig de större kostnaderna.

Det torde vara uppenbart, att ett ordnande af våra statsarbetares pensionsförhållanden är en angelägenhet af största vikt för såväl staten som dess tjänare. Redan nu erkänner man, att staten har en moralisk plikt att ej helt lämna sina utslitna arbetare å bar backe. Och det är för alla parter fördelaktigt, att staten bjuder sina arbetare så pass tryggande utsikter för framtiden, att den kan rekrytera sina kårer med dugande och intresserade personer. Genom att rationellt ordna pensionsförhållandena kan staten under sina tjänares medverkan på en billig väg nå ett vida bättre resultat än genom att med overksamhet afvakta den dag, då den nödgas i anständighetens namn lämna en utsliten tjänare en liten skärf, som hvarken bereder gifvaren eller mottagaren en full tillfredsställelse. Den framtidsutsikt, som ligger i vissheten af en tryggad ålderdom, öfvar alltid en stor lockelse på sinnena. Och detta med rätta. Ty knappast någon människas lott är bittrare än dens, som troget arbetat ett långt lif i bekymmer och möda, men som det oakadt för ålderdomen intet annat har än armodet.

Då nu Riksdagen står i begrepp att så rikligt sörja för de väl aflönade tjänstemän, som under sin arbetsdag lefva under i alla hänseenden gynnsammare förhållanden, har jag velat bringa i åtanke äfven den stora personal, som bär det tunga arbetet, som lefver under små löner, och hvars ställning så innerligt väl behöfver förbättras, men som nu uteslutes från hela den stora regleringen.

Kan ingen ordinarie anställning beredas dessa arbetare, så kunna de åtminstone i fråga om pension någorlunda jämnställas med de kamrater, som nu uppflyttas på ordinarie stat. Då jag vet, att ett beslut i denna riktning skulle bereda glädje hos det tusental, som ställes utanför, och då jag tror att statens intresse här sammanfaller med dess tjänares, hemställer jag vördsamt,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning af och framläggande af förslag till pensionering af den icke ordinarie personalen vid telegrafverket.

Stockholm den 10 april 1907.

Värner Rydén.

Tablå, utvisande linjeförmäns, reparatörers och linjearbetares födelse- och antagningsår.

År. tal.	Antal linjeförmän				Antal reparatörer		Antal linjearbetares		År. tal.	Antal linjeförmän				Antal reparatörer		Antal linjearbetares	
	födda		antagna		födda.	an- tagna.	födda.	an- tagna.		födda		antagna		födda.	an- tagna.	födda.	an- tagna.
	I kl.	II kl.	I kl.	II kl.						I kl.	II kl.	I kl.	II kl.				
1844	—	—	—	—	—	—	1	—	1876	2	3	—	—	17	—	43	—
45	—	—	—	—	—	—	2	—	77	—	2	—	—	18	—	47	—
46	—	—	—	—	—	—	—	—	78	2	1	—	—	14	—	54	—
47	—	—	—	—	—	—	—	—	79	—	2	—	—	7	—	47	—
48	—	—	—	—	—	—	1	—	1880	—	—	—	—	10	—	58	—
49	—	—	—	—	—	—	2	—	81	—	—	—	—	4	—	70	—
1850	—	—	—	—	—	—	3	—	82	—	1	—	—	3	—	71	—
51	—	—	—	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	2	—	78	1
52	1	—	—	—	—	—	—	—	84	—	—	—	—	—	—	70	—
53	—	—	—	—	—	—	2	—	85	—	—	—	—	2	—	70	—
54	—	—	—	—	—	—	1	—	86	—	—	—	—	—	—	62	—
55	—	—	—	—	—	—	3	—	87	—	—	—	—	—	—	60	—
56	—	—	—	—	2	—	7	—	88	—	—	—	—	—	—	42	2
57	1	—	—	—	1	—	3	—	89	—	—	1	—	1	—	28	2
58	1	1	—	—	2	—	3	—	1890	—	—	2	—	1	—	17	5
59	—	—	—	—	2	—	4	—	91	—	—	3	—	6	—	9	10
1860	—	—	—	—	2	—	2	—	92	—	—	—	—	1	—	3	8
61	2	1	—	—	2	—	4	—	93	—	—	2	1	1	—	1	11
62	3	1	—	—	3	—	1	—	94	—	—	1	2	5	—	3	—
63	1	—	—	—	4	—	4	—	95	—	—	—	1	7	—	7	—
64	2	—	—	—	1	—	6	—	96	—	—	3	1	12	—	8	—
65	—	1	—	—	5	—	7	—	97	—	—	6	4	15	—	3	—
66	1	—	—	—	7	—	8	—	98	—	—	4	9	16	—	30	—
67	1	—	—	—	10	—	12	—	99	—	—	2	3	17	—	44	—
68	5	5	—	—	6	—	3	—	1900	—	—	1	5	20	—	43	—
69	2	1	—	—	5	—	13	—	01	—	—	3	1	16	—	55	—
1870	2	5	—	—	3	—	13	—	02	—	—	2	2	14	—	57	—
71	1	3	—	—	5	—	16	—	03	—	—	2	2	16	—	65	—
72	2	2	—	—	10	—	12	—	04	—	—	2	1	18	—	137	—
73	1	5	—	—	15	—	38	—	05	—	—	2	6	13	—	123	—
74	4	2	—	—	7	—	23	—	06	—	—	—	1	5	—	417	—
75	2	3	—	—	15	—	37	—	S:a	36	39	36	39	184	184	1,061	1,061